

CZU: 373.5.015.31:316.72

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7407952>

PARTENERIATUL EDUCAȚIONAL ȘCOALĂ-FAMILIE – FACTOR OPTIMIZANT ÎN FORMAREA COMPORTAMENTULUI PROSOCIAL AL ELEVILOR

Roxana DOROBANȚU-DINA

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În lucrarea de față am esențializat importanța, necesitatea și actualitatea parteneriatului educațional școală-familie pentru formarea unui comportament prosocial elevilor din clasele gimnaziale. De asemenea, am accentuat faptul că încă de la vârsta școlarității elevii învață și dezvoltă relații de comunicare, ajutor reciproc, toleranță, înțelegere, colaborare, promovând și conservând valorile culturale ale grupurilor etnice din care fac parte. Rolul definitoriu îl are familia, ca instituție ce formează norme de viață, acestea fiind „șlefuite” în școală, prin activități formale sau nonformale, desfășurate organizat și sistematic. O conotație aparte este atribuită parteneriatului educațional școală-familie, implicării părinților în activitățile școlii și în leadership-ul acesteia, ca partener cu rol decizional în Comitetul de părinți, Consiliul clasei, Asociația părinților din școală și în Consiliul de Administrație.

De asemenea, am accentuat importanța Planului Educațional Individualizat (PEI) și a Planului de Intervenție Personalizat (PIP) pentru o situație care necesită activitate diferențiată și personalizată. În baza studiului efectuat la clasă (2015-2018) am expus în lucrarea de față un model al PIP și două instrumente de lucru: chestionarul și interviul structurat pentru părinți, în vederea optimizării relației școală-familie, părinte-copil.

Un lucru e cert: pentru buna funcționare a parteneriatului instituțional școală-familie, partenerii educaționali trebuie să fie pregătiți: cadrele didactice, în special cele tinere, ar trebui să regăsească în oferta de formare continuă acest aspect (lucrul cu familia, cu atât mai mult cu cât în ultimii 10 ani cel puțin un părinte este plecat la muncă în străinătate!), iar părinții să fie îndrumați, susținuți de consilierul școlar sau diriginte, nu doar informați.

Cuvinte-cheie: *comportament prosocial, parteneriat educațional, educație social-morală, interculturală, plan educațional individualizat (PEI), competențe social-morale, plan de intervenție personalizat (PIP).*

SCHOOL-FAMILY EDUCATIONAL PARTNERSHIP – OPTIMIZING FACTOR IN TRAINING THE PROSOCIAL BEHAVIOR OF STUDENTS

In the present paper, I essentialized the importance, necessity and actuality of the school-family educational partnership for the formation of a prosocial behavior of students. We also emphasized the fact that from school age students learn and develop relationships of communication, mutual help, tolerance, understanding and collaboration – promoting and preserving the cultural values of the ethnic groups they belong to. The family has the defining role, as an institution that forms norms of life, these being "polished" in school, through formal or informal activities, carried out in an organized and systematic manner. A special connotation is attributed to the school-family educational partnership, the involvement of parents in the school's activities and in its leadership, as a partner with a decision-making role in the Parents' Committee, the Class Council, the School's Parents' Association and the Board of Directors.

We also emphasized the importance of the Individualized Education Plan (IEP) and the Personalized Education Plan (PIP) for a situation that requires differentiated and personalized activity. Based on the study carried out in the classroom (2015-2018), in this work I presented a model of PIP and two working tools: the questionnaire and the structured interview for parents, in order to optimize the school-family, parent-child relationship.

One thing is certain: for the good functioning of the school-family institutional partnership - the educational partners must be prepared: teachers, especially young ones, should find this aspect in the offer of continuous training (working with the family, even more so since in the last 10 years at least one parent has gone to work abroad!), and the parents should be guided, supported by the school counselor or director, not just informed.

Keywords: *prosocial behavior, educational partnership, social-moral, intercultural education, individualized educational plan (PEI), social-moral skills, personalized intervention plan (PIP).*

Introducere

Comportamentul prosocial al elevilor este rezultatul mai multor factori, care își pun amprenta pe evoluția și dezvoltarea acestora încă de la vremea școlarității mici. Educația socială, religioasă-morală și interculturală contribuie în mare măsură la traiectoria pe care o urmează școlarul în vederea formării profilului absolventului pregătit să se integreze social și profesional [2]. Astfel, încă de la vârsta școlarității, elevii învață și dezvoltă relații de comunicare, ajutor reciproc, toleranță, înțelegere, colaborare, promovând și conservând valorile

culturale ale grupurilor etnice din care fac parte. Rolul familiei este determinant în formarea comportamentului elevilor, iar parteneriatul educațional școală-familie fortifică nu doar educația și dezvoltarea elevilor, ci și relațiile de colaborare profesor-elevi.

Parteneriatul educațional școală-familie este instrumentul care vine în sprijinul factorilor educaționali (profesori-părinți), nu pentru a suplimenta sarcinile sau obligațiile pe care aceștia le au, ci pentru a le conștientiza întru totul. Este apreciat ca o relație în baza căreia profesorii încheie un contract de colaborare cu familia, care poate conduce la succesul școlar al elevilor [14].

Conform specialiștilor în domeniu (S.Moscovici, L.Vîgostky [12,16]), abordarea parteneriatului din *perspectivă socială* constituie o modalitate agreabilă de relaționare între instituția de învățământ și părinți, întrucât se bazează pe o relație contractuală, de egalitate, nu însă pe o relație de putere din partea școlii.

Abordarea parteneriatului școală-familie *dintr-o perspectivă critică* presupune înțelegerea alterității, colaborarea dintre cadrul didactic și părinte nefiind limitată doar la primirea informațiilor de către părinți, ci la sfătuirea și consilierea părinților. Modalitatea eficientă de colaborare și exprimare a parteneriatului se poate realiza prin activități în care sunt implicați elevii și părinții prin intermediul instituțiilor de cultură, bibliotecilor, bisericii, ONG-urilor, fundațiilor sau diverselor asociații de profil, cu scopul de a-i ajuta pe elevi să se dezvolte personal și profesional.

În actuala etapă, marcată de fenomenul ireversibil al *globalizării* [1], tehnologizării și digitalizării în toate domeniile, constatăm noi tendințe sociale – influențate de migrație, factori demografici, schimbarea rolurilor de gen etc. Parteneriatul educațional școală-familie pune accent pe rolul *consilierului școlar*, care vine deopotrivă în sprijinul elevului și al părintelui. Deseori părinții cunosc doar în mică măsură care sunt atribuțiile lor în spațiul educațional, având unele temeri privind colaborarea cu instituția de învățământ. S-a constatat că există o legătură certă între nivelul de cultură, mediul social al părinților și rezultatele elevilor, materializate în comportament prosocial. Astfel, profesorii au o triplă responsabilitate: dezvoltarea funcțiilor cognitive ale elevilor, stabilirea normelor de conduită și funcția terapeutică. Pentru aceasta din urmă s-a constatat a fi foarte necesar sprijinul consilierului școlar. Din păcate, sistemul de învățământ românesc prevede un consilier școlar la un efectiv de 800 de școlari! Modalitatea de cooperare școală-familie, reperată pe *ședințe cu părinții*, s-a dovedit insuficientă și fără rezultate semnificative. Dezvoltarea activităților cu elevii și părinții într-un cadru non-formal, extracurricular, inițiată de școală, este una benefică și de durată.

Problema apare (din ce în mai frecvent!) în situația când părinții sunt plecați la muncă în străinătate, copiii fiind lăsați temporar în grija bunicilor. Soluția parteneriatului educațional nu este supusă eșecului în această situație, ci funcționează, uneori cu dificultate, rolul familiei fiind preluat de bunici sau rude, într-o măsură mai mică. Școala păstrează legătura cu părinții prin intermediul tehnologiei digitale, așa cum de altfel procedează și membrii familiei, încercând să reducă distanța și timpul.

Experiența activităților didactice a dovedit că implicarea părinților se diminuează începând cu clasele gimnaziale, poate și ca urmare a faptului că aceștia cunosc mai bine regulile instituției, dobândesc încredere în cadrele didactice și rolul formativ al acestora din perspectiva comportamentelor și a competențelor-cheie care se formează elevilor.

Având în vedere funcțiile specifice parteneriatului școală-familie, cercetătoarea L.Cuznețov propune: programe de mentorat și tutorat, acțiuni de voluntariat, programe de vizite la domiciliu și educație pentru părinți, parteneriate din domeniul afacerilor și management școlar [7].

Specialiștii în domeniu apreciază că rolul părinților este semnificativ în dezvoltarea și educația copiilor. În societatea modernă, rolul părinților nu se rezumă doar la înțelegerea nevoilor copiilor, ci și la așteptările pe care le au părinții din partea instituției de învățământ și a societății în ansamblu [17]. Astfel, din perspectivă socială părinții necesită consiliere și sprijin pentru gestionarea unor episoade, când sunt depășiți de situație.

Descris la *modul idealist*, *părintele* este prevăzător, ușor pedant, are încredere în copil, îi cunoaște grupul de prieteni și preocupările, precizează regulile de disciplină, normele de comportament și comunică deschis cu copilul său.

Profesorul, dintr-o perspectivă realistă, consideră unii părinți ca fiind supraprotectori, iar alții cu implicare mică sau nesemnificativă în educația și dezvoltarea emoțională a copiilor, așezând în prim-plan nevoia de satisfacere a trebuințelor materiale sau financiare. O serie de cercetări fac referire la investigarea opiniei părinților sau a profesorilor despre relația școală-familie, dar opinia elevilor este foarte puțin sau deloc investigată [6].

Optimizarea raporturilor dintre școală și familie vizează sporirea modalităților prin care copiii, respectiv elevii, dobândesc un comportament prosocial și rezultate școlare mai bune. Referitor la părinți, parteneriatul educațional încurajează participarea acestora la acțiunile școlii și în luarea deciziilor, ca membri în Consiliul clasei, Comitetul de părinți, Consiliul de Administrație, Asociația părinților etc. Situațiile concrete au demonstrat că în ultimii 10-15 ani părinții au o implicare mai scăzută în problematica școlii, lăsând „pe umerii” profesorilor o serie de responsabilități care le revin. Este adevărat că profesorii mai tineri au nevoie de o inițiere în ceea ce privește implicarea părinților și sarcinile ce le revin acestora la nivelul școlii.

Comunicarea eficientă a profesorilor cu părinții este condiționată de cel puțin trei factori: experiențele profesorilor cu părinții; biografia profesorului și formarea acestuia. Din perspectiva unor specialiști [3], ar fi potrivit ca parteneriatul școală-familie să fie integrat în formarea continuă a cadrelor didactice, astfel încât să dobândească acele competențe de comunicare eficientă cu părinții.

Rolul directorului în cadrul parteneriatului școală-familie este determinant, întrucât familia și școala asigură succesul educației elevului și prestigiul unității de învățământ. Asemenea consilierului școlar, directorul ar trebui să regândească strategia managerială, bazată pe *leadership*, procesul decizional fiind rodul colaborării dintre acesta, cadrele didactice, părinții și elevii de nivel liceal.

Relația dintre implicarea părinților și succesul sau eșecul elevilor este una evidentă. Studiile au demonstrat [15] că există o mare concordanță între progresul școlar al elevilor și implicarea părinților în educația acestora, între relația dintre părinții care au respect pentru școală și valorile culturale (cu precădere din partea tatălui), ca model formativ pentru copil și dezvoltarea unor comportamente prosociale elevilor din clasele gimnaziale. De asemenea, s-a dovedit a fi în mare corespundere statusul socioeconomic, familia numeroasă, nivelul de educație al părinților și rezultatele școlare ale elevilor concretizate în comportamente. Unii părinții prioritizează nevoile de bază (mâncarea, îmbrăcămintea, sănătatea etc.) lăsând educația în plan secund, poate ca urmare a nivelului cultural ori subcultural pe care aceștia îl au. De asemenea, părinții acordă încredere școlii, prin cadre didactice, consilier școlar și director – ca factori instruiți ce asigură succesul elevilor din instituția de învățământ.

Sunt diferențe semnificative între unele școli din mediul rural și din mediul urban privind implicarea părinților în parteneriatul școală-familie, determinate de educația părinților, preocupările acestora, obiceiurile locale, nivelul de trai etc. [11].

Accesarea unor proiecte cu finanțare europeană de către instituția școlară unde lucrez a condus în ultimii zece ani către o mai bună implementare a parteneriatului școală-familie. Astfel, s-a constatat că *implicarea familiei și o mai bună cunoaștere a particularităților mediului de proveniență al elevilor de către profesori* au condus la creșterea frecvenței școlare, rata mai mică a abandonului școlar, rezultate mai bune la învățatură și implicit la formarea unor competențe-cheie și comportamente dezirabile.

Conform opiniei unor autori [4], educația din familie conduce la formarea comportamentelor prosociale, acestea fiind influențate de: exemple de bună conduită între membrii familiei, oferirea unui mediu sigur și stabil, încurajarea pentru studii, discuții sincere și deschise între părinți și copii; acolo unde părinții reprezintă modele de viață, care îi inspiră pe copii, transmiterea unor valori culturale și a unor așteptări din partea familiei, care susține parcursul educațional al copiilor, a dat roade. De asemenea, este esențial ca școala să păstreze contactul cu familia și invers, atât pentru informare, cât mai ales pentru implicare în activitățile școlii. Astfel, crește stima de sine a elevului; implicarea părinților sporește interesul elevilor pentru atitudini pozitive, comportamente proactive, prosociale și proînvățare. În opinia unor autori [2], părinții se implică mai mult atunci când sunt solicitați, ca urmare a rezultatelor scăzute ale elevilor sau a comportamentelor negative ale acestora.

Deși oficial școlii îi revine misiunea de a asigura contextul de formare a comportamentelor prosociale, familia rămâne în continuare instituția care pune bazele acestui proces. Părinții sădesc în sufletul copiilor dorința de bine, adevăr, frumos, onestitate, dreptare, bunătate, ajutor, solidaritate, credință, iubirea de patrie și de semeni. Studiile au demonstrat [8] că există o legătură foarte strânsă între preocupările sau lecturile mamei și ale fetelor și între preocupările sau lecturile tatălui și ale băieților. Aceasta conduce către o motivație crescută a copiilor spre domenii profesionale, unde părinții au excelat ori și-au dorit, dar nu au reușit. L.Vîgotsky consideră că rolul părinților în comunicare reprezintă alfabetizarea socializării, rolul central revenindu-i mamei [16].

Un studiu efectuat în 2005 [9] privind implicarea tatălui și achizițiile, comportamentele copiilor a scos la iveală faptul că elevii cu vârsta de 11-12 ani, care aveau discuții susținute cu tatăl privind dezvoltarea carierei, au dobândit un nivel mai ridicat de cunoștințe, motivație crescută pentru reușita profesională și comportament proactiv, prosocial și proînvățare. Astfel, parteneriatul școală-familie aduce beneficii privind reducerea

inechităților sociale, contribuind la dezvoltarea elevilor aflați în situație de risc (abandon școlar, căsătorii la vârstă timpurie, acte de violență sau infracționalitate etc.).

Un exemplu relevant în cadrul parteneriatului școală-familie pe care l-am constatat în cadrul proiectului european „Școala face diferența!”, susținut prin granturi norvegiene (mecanismul SEE) în instituția noastră de învățământ 2015-2022, este legat de școala din Danemarca. Dintr-o perspectivă prosocială și proînvățare, documentele oficiale emise de Ministerul Educației din regatul danez încurajează școlile să aplice sancțiuni disciplinare și să ia măsuri pentru abaterile comportamentale ale elevilor sau pentru neefectuarea temelor, recomandând reținerea elevilor după ore (!).

De asemenea, un loc privilegiat ocupă Planul Educațional Individualizat (PEI) în cadrul școlii finlandeze. Acesta are caracter de obligativitate privind aplicarea în cazul fiecărui copil de vârstă preșcolară, documentele fiind întocmite de către municipalitate, în baza parteneriatului școală-familie-comunitate. Întâlnirile de lucru dintre profesori și părinți în școala finlandeză sunt prevăzute prin politicile educaționale, dar caracterul acestora este diferit de la un municipiu la altul. De aici rezultă și responsabilizarea părinților în experiențele școlare ale copiilor, cu un rol major pentru reușita școlară și socială a elevilor.

În susținerea celor afirmate mai sus voi argumenta contribuția familiei într-un Plan Educațional Individualizat (PEI) aplicat la clasa a V-a și rezultatele obținute.

Obiectivele activității:

1. Implicarea familiei în elaborarea unei strategii personalizate de îmbunătățire a comportamentului și a rezultatelor școlare ale elevului;
2. Analizarea în cadru restrâns (profesor-părinte) a comportamentului și a rezultatelor școlare parțiale din colaborarea profesor-părinte.

Ipoteza de lucru:

Dacă profesorul (dirigintele) propune un plan de educație individualizat pentru un elev cu rezultate slabe la învățatură și comportament antisocial, în care atrage familia ca sprijin de îmbunătățire a situației, rezultatele școlare (educație-comportament) ale elevului se vor îmbunătăți.

Expunerea situației de fapt:

Elevul M. P. are 11 ani, este în clasa a V-a, într-o școală din mediul rural, provine dintr-o familie cu patru copii. Are dificultăți de învățare și comportament antisocial, poate ca urmare a faptului că părinții s-au recăsătorit și acordă puțin timp educației copiilor. Elevul resimte lipsa de timp a părinților, întrucât familia se implică ocazional în efectuarea temelor, purtarea unor discuții sincere și deschise, petrecerea timpului liber împreună etc.: Astfel, M.P. are dificultăți de comunicare și relaționare cu colegii; vocabularul este limitat, interesul pentru activitățile școlare educaționale este mic, gândirea logică și critică sunt puțin dezvoltate, stăpânirea de sine este redusă, la fel ca și stima de sine, are nevoie de atașamentul profesorilor, colegilor, familiei și de încurajările acestora.

Părinții dovedesc o atitudine pozitivă în relația cu diriginta și personalul didactic, solicită informații despre rezultatele școlare și comportamentul copilului.

Metode de lucru: ancheta pe bază de chestionar aplicat părinților; -observația; -interviul structurat; -discuții sincere și deschise.

Instrumente de lucru: parteneriatul educațional școală-familie; chestionarul; protocolul de observație; protocolul de discuție; metoda observației.

Folosind metoda observației pentru înregistrarea comportamentului sau a rezultatelor școlare, este utilizată o grilă sau un protocol de observație, care conduce către sistematizarea obiectivelor propuse. În felul acesta, pe baza comportamentului observat avem posibilitatea formulării unor opinii referitoare la dezvoltarea emoțională și comportamentală a elevului. Pornind de la faptul că *în baza observației școlare nu se poate monitoriza comportamentul elevului sub toate aspectele sale*, ne-am propus doar urmărirea în parte a acestuia și notarea comportamentelor specifice: comunică ușor cu colegii, vorbește neîntrebat, este introvertit, adresează întrebări, este sociabil, participă la activitățile extracurriculare, cooperează cu colegii, este agresiv, egoist, indiferent etc.

Conform specialiștilor în domeniu [10], este esențial ca indicatorii comportamentali să descrie cu multă acuratețe comportamentele observate. De exemplu: un indicator comportamental adecvat ar fi: comunicarea cu colegii este bazată pe joc sau prin cuvinte ofensatoare.

Studiu de caz:

Parteneriatul școală-familie a cuprins trei paliere: trecut (istoricul elevului: determinarea, cu ajutorul familiei, a factorilor care au condus la obținerea unor rezultate slabe la învățatură și la un comportament anti-

social); prezent (care este situația actuală; analizarea împreună cu familia) și propunerea unor măsuri care contribuie la sporirea rezultatelor la învățatură și formarea unui comportament prosocial; viitor (rezultatele obținute; analizarea acestora împreună cu părinții și dezvoltarea parteneriatului școală-familie).

Pasul 1. În vederea obținerii informațiilor necesare, referitoare la factorii ce au generat rezultate slabe la învățatură și comportamentul antisocial, am utilizat: ancheta pe bază de chestionar (cuprinzând întrebări: deschise, închise, mixte, cu variante de alegere); observația (protocolul de observație); interviul structurat cu părinții.

Aceste instrumente au contribuit la cunoașterea situației de fapt a elevului și la aplicarea parteneriatului școală-familie.

Pasul 2. Întocmirea unui Plan Educațional Individualizat combinat (PEI), care cuprinde sarcini concrete pentru părinți, astfel încât să îl poată ajuta pe elev în situația de față.

Pasul 3. Părinții au anunțat dificultățile întâmpinate în aplicarea PEI, pentru care s-a intervenit (Protocol de discuție).

Consilierea părinților a constituit scopul discuțiilor purtate cu aceștia, astfel încât să ajungem la creșterea rezultatelor școlare, din perspectivă educațională și comportamentală.

Pasul 4. Analiza rezultatelor obținute. Acestea sunt comunicate părinților, iar interpretarea lor este urmare a participării active la ore, a comportamentului manifestat în sarcini școlare și acțiuni extrașcolare, fișe de evaluare, interpretarea răspunsurilor oferite de părinți la chestionar, care a fost aplicat la final.

Un rol major în formarea comportamentului prosocial, proactiv și dezirabil al elevului îl are informarea consecventă a părinților de către consilierul școlar. Implicarea părinților în parteneriatul școală-familie presupune și transferul de experiență, familiarizarea cu exemple de succes și încurajare atunci când aceștia cred că șansele de reușită sunt foarte mici. Pentru aceasta, însă, este nevoie de *timp*, atât din partea familiei, cât și a profesorilor, timp mai mult petrecut de părinți cu copilul, comunicare deschisă părinte-copil, motivare și dorința de a reuși profesional și social.

Rezultatele activității:

Având în vedere că părinții și diriginta au avut același scop: sporirea rezultatelor școlare și comportamentale ale elevului M.P., efectele au fost îmbucurătoare. S-a constatat o evoluție a situației școlare și un comportament adecvat față de colegi.

Interesul mai mare al părinților față de timpul petrecut alături de copil a contribuit semnificativ, conducând la sporirea încrederii în sine, la motivație și interes pentru propria persoană. Părinții au monitorizat mai mult activitatea copilului, au manifestat interes pentru activitățile școlare și extrașcolare, au oferit suport emoțional și educațional în efectuarea unor teme (atât cât s-au priceput). Au învățat să asculte copilul, nu atât în sarcinile școlare, cât în nevoile afective.

Limitele parteneriatului școală-familie au fost generate de constrângerea de timp a părinților, care au serviciu, patru copii (doi copii dintr-o căsătorie, doi copii din altă căsătorie) și multă muncă în gospodărie.

În baza analizei răspunsurilor oferite de părinți la chestionarul de final s-a constatat că: părinții au așteptări mai mari de la copilul lor; copilul are un interes crescut pentru propria formare și devenire ca om; rezultatele școlare (la învățatură și comportamentul) s-au îmbunătățit ca urmare a unor vizite repetate ale părinților la școală, printr-o monitorizare mai atentă a copilului, oferirea unui suport emoțional, de care orice copil are nevoie, timpul personal a fost îmbunătățit prin reducerea timpului în fața calculatorului și petrecerea mai mult timp cu toți membrii familiei, supravegherea mai atentă a activităților libere, implicarea în activitățile din gospodărie în funcție de puterea și priceperea acestuia.

Așadar, demersul didactic este unul eficient dacă accentul se deplasează de pe informare pe formare, lucrând diferențiat/ personalizat cu elevii, investind încredere și timp. Parteneriatul școală-familie își demonstrează încă o dată utilitatea, printr-o aplicabilitate obiectivă.

În altă ordine de idei, îmbunătățirea rezultatelor școlare este susținută de angajarea elevilor în activități de grup. În acest sens, au fost elaborate instrumente cognitive adecvate, care să poată genera noi achiziții, inclusiv cele de comportament social-moral adecvat, care au drept reper pregătirea și dirijarea unor „situații educaționale”, în care elevului să i se ofere posibilitatea de a cerceta împreună cu alții, de a înțelege, de a analiza, de a sintetiza, de a generaliza, de a proiecta etc. Astfel, susținem că rolul major îl are socializarea, ca acțiune de adaptare permanentă, de includere într-un colectiv și de respectare a normelor și a valorilor morale, culturale și interculturale [13]. Conform studiilor de cercetare, învățarea în grup sau prin interacțiune, adoptarea unor comportamente prosociale conduce spre dobândirea unui set de valori, cunoștințe, reguli și competențe generale, care susțin formarea profilului absolventului pregătit pentru integrare pe piața muncii și în viața socială [1].

Socializarea este un mod de existență umană și se exprimă prin trei nevoi fundamentale: nevoia de includere (comunicare, contact); nevoia de control, care dă individului siguranța că a interiorizat normele sociale/ culturale dezirabile ce îi vor permite să ajungă la autonomie; nevoia de afecțiune, de atașament [6]. Urmările integrării sociale a unui individ într-o colectivitate conduc la respectarea valorilor social-morale și interculturale, care contribuie la dobândirea conștiinței de sine și la trăirea sentimentului de apartenență la grup, a bucuriei de a exprima alături de colegi sentimente și valori, de a avea o identitate culturală [8]. „Socializarea depășește cadrul unei discipline „clasice” de învățământ, datorită nevoii de a contura elevilor o cultură generală, continuată sau consolidată și la orele de istorie, literatură, desen, muzică, educație tehnologică, limbi străine etc., de a realiza conexiuni interdisciplinare și un consens axiologic (în sensul că ceea ce se prezintă la o disciplină să nu fie negat la cealaltă, și invers), de a deplasa accentul de la caracterul informativ la cel formativ al acestei laturi sau dimensiuni a educației [2, p.69].

Referindu-ne la actul educațional [13], susținem rolul important pe care îl are parteneriatul educațional școală-familie [7], în baza căruia sunt de asemenea implementate o serie de acțiuni concrete ce vizează comportamentul social.

Pornind de la realitatea că școala alături de familie formează comportamentul social al școlărilor, prin implicarea în acțiuni culturale extrașcolare și comunitare, este indispensabilă participarea elevilor la astfel de activități. Acestea constituie premisa integrării cu ușurință într-un nou colectiv școlar, odată cu începerea liceului și a unei vieți sociale independente, ca urmare a părăsirii localității natale. În acest sens, toate acțiunile întreprinse în clasele gimnaziale pentru formarea comportamentului social vin în sprijinul elevului, gata să facă față provocărilor sociale și culturale dintr-un mediu cu totul nou, fără părinți, fără colegii din clasele anterioare și într-un context diferit. De aceea, subliniem importanța formării unei conduite bazate pe onestitate încă de la vârsta școlarității mici, cu deschidere spre cunoaștere, înțelegere, toleranță, adaptabilitate și interrelaționare. Un rol esențial îl are interacțiunea dintre valorile specifice grupurilor cu care oamenii vin în contact, prin bogăția limbajului, a tradițiilor, obiceiurilor și a specificității din toate domeniile vieții social-economice și culturale a individului sau a grupului din care acesta face parte [3, p.86].

De asemenea, un loc aparte în cadrul activităților de formare a comportamentului pro-social îl ocupă acțiunile social-caritabile sau de antreprenariat. Un impact major în preocupările școlare exercită activitatea educațională bazată pe antreprenariat, ca o implicare afectiv-emoțională și lucrativă a școlărilor în confecționarea unor produse dintr-o gamă foarte diversă, care pot fi vândute, banii obținuți fiind direcționați către categoriile defavorizate. Astfel, se pune în valoare creativitatea, îndemânarea, priceperea, devotamentul pentru cele mai frumoase și autentice măștișoare, brățări, iconițe, felicitări și chiar prăjituri. Acestea dezvoltă funcțiunile sufletești ale copilului, imaginația, spiritul de antreprenor și simțul moral-civic, bazat pe voluntariat și întrajutorare. Adesea familia și administrația locală contribuie în egală măsură cu școala pentru susținerea unei cauze nobile, care, mediatizată la nivelul instituției, sprijină familiile de etnie romă sau din medii defavorizate.

Emanciparea familiilor și exodul tinerilor către oraș constituie realitatea sumbră a satului românesc, care se transformă și va dispărea din forma sa autentică. Astfel, menirea școlii este de a conserva și de a promova măcar în parte valorile cultural-tradiționale, care sunt emblematice pentru România. Astfel, un loc privilegiat ocupă de câțiva ani Ziua internațională a Iei, ca reper al satului românesc, fie în zi de sărbătoare sau nu, ca simbol al autenticității și creativității femeii din mediul rural. Astăzi, elevii învață doar în activități planificate în mediul școlar specificul olăritului, al dogăritului (prelucrarea lemnului), cusături pe pânză de in, împletituri din răchită sau papură etc. – activități care altădată reprezentau meseriile bunicilor sau străbunicilor lor. E foarte adevărat că o serie de meserii nu-și mai găsesc locul în satul românesc, pentru că tehnologia și digitalizarea au venit în sprijinul emancipării și al evoluției satului românesc. Dar chiar și așa, părinții ar trebui să susțină și să încurajeze participarea elevilor la activitățile tradiționale, culturale, specifice satului, pentru că nicăieri viața nu e mai frumoasă și mai rodnică decât în vatra satului. De aceea, străinii care ne vizitează țara rămân plăcut surprinși de simplitatea, frumusețea și căldura oamenilor din satele ardelenne, maramureșene, bucovinene, oltenești – pentru că aici viața pulsează într-o veritabilă competență interculturală. Școlarii învață frumusețea, bunătatea, cumpătarea, întrajutorarea, dialogul, respectul pentru celălalt și pentru muncă, interacțiunea, deschiderea către celălalt, egalitatea de șanse. Mediul familial constituie primul, cel dintâi exemplu de viețuire pentru formarea comportamentului psihosocial. Prin exemplul personal atât al părinților, fraților, rudelor, cât și al cadrelor didactice se consolidează cunoștințele, abilitățile și atitudinile care susțin și formează comportamente psihosociale ale elevilor din clasele gimnaziale, ca o garanție a traiului armonios și benefic dezvoltării intelectuale a școlărilor.

Concluzii

Cu toții recunoaștem că **rolul părinților** este definitoriu pentru creșterea și educarea copiilor, pentru că în familie se formează primele deprinderi pentru comunicare, ajutor necondiționat, interesul pentru a descoperi sau pentru a participa la activitățile de grup; mediul familial are o mare influență asupra activităților de învățare, asupra formării comportamentelor prosociale, fiind însă condiționat de mai mulți factori: sociali, educaționali, materiali, culturali etc. Deseori, prejudecățile cu care vin elevii de acasă constituie situații dificile, pe care un cadru didactic mai puțin experimentat le poate gestiona mai greu în procesul de învățare și formare a competențelor-cheie ale elevilor din clasele gimnaziale. În acest context, susținem importanța și necesitatea punerii în aplicare a Protocolului de colaborare școală-familie, ca mijloc de optimizare a relațiilor de colaborare și învățare eficientă.

De asemenea, ar fi necesar ca parteneriatul educațional școală-familie să se regăsească în programele de formare continuă a cadrelor didactice.

Schimbul de experiență între instituții, prin accesarea programelor Erasmus+, este un bun prilej de a cunoaște cum sunt gestionate relațiile școală-familie, ca modalități concrete de formare a comportamentelor psihosociale ale elevilor.

Aplicarea Planului Educațional Individual (PEI) poate fi una dintre soluțiile de optimizare a parteneriatului școală-familie, pentru care, de asemenea, cadrele didactice ar trebui să fie formate în cadrul cursurilor de formare continuă.

Esențializând, susținem că școala și familia constituie fundamentul pe care se construiește comportamentul prosocial al elevilor, ca viitori adulți.

Referințe:

1. ANTONESEI, L. *Paideia. Fundamentele culturale ale educației*. Iași: Polirom, 1996. 128 p. ISBN: 973-9248-08-x
2. BĂRBULESCU, A., ROTARU, M. *Strategii de consolidare a cooperării școală-familie-comunitate*. Ghid metodic pentru formatori. Craiova: Sfântul Ierarh Nicolae, 2014. 90 p. ISBN 978-606-671-819-6
3. BOROVIĆ, D. *Ghid de practică pedagogică: specializările Educație civică, Științe politice, Filozofie și alte discipline socio-umaniste*. Proiect: Educație civică și cetățenie participativă. Didactica disciplinelor socio-umaniste. Timișoara: Eurobit, 2010. 115 p. ISBN 978-973-620-755-6
4. COJOCARU, V., COJOCARU, V.Gh., POSTICA, A. *Diagnosticarea pedagogică din perspectiva calității educației*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 192 p. ISBN 978-9975-78-972-1
5. CUZNEȚOV, L. *Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2015. 433 p. ISBN 978-9975-3232-1-5
6. CUZNEȚOV, L. *Curriculum Educația pentru familie*. Chișinău: Museum, 2004. 280 p. ISBN 9975-906-91-5
7. CUZNEȚOV, L. *Parteneriatul și colaborarea școală-familie-comunitate. Educația de calitate a copiilor și părinților*. Chișinău: Primex-Com SRL, 2018. 186 p. ISBN 978-9975-110-93-8
8. DOROBANTU-DINA, R. Studiu de specialitate – cadrul didactic promotor al educației interculturale în contextul globalizării. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale „Probleme ale Științelor Socioumanistice și Modernizării Învățământului”*, 18 iunie 2020, Vol.II. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. ISBN 978-9975-46-449-9
9. DOROBANTU-DINA, R. Formarea competenței interculturale ale elevilor din învățământul gimnazial. În: *Dimensiuni axiologice și transdisciplinare ale educației prin cultură*, secțiunea *Coordonatele culturale ale demersului didactic*. Iași: Spiru Haret. 2018, p.275. ISBN 978-973-579-282-4
10. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea competențelor prin intermediul metodelor interactive de predare-învățare-evaluare. În: *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău: Centrul Educațional Pro Didactica, 2008. 204 p. ISBN 978-9975-9763-4-3
11. GORAȘ-POSTICĂ, V., CARTALEANU, T. *Să ne cunoaștem mai bine. Educație interculturală pentru înțelegerea alterității prin intermediul literaturii etniilor conlocuitoare în Republica Moldova*. Curriculum opțional pentru liceu. Centrul Educațional Pro Didactica. Chișinău: Cartier, 2005. 304 p.
12. MOSCOVICI, S. *Pedagogia socială a relațiilor cu celălalt*. Iași: Polirom, 1998. 256 p. ISBN 973-683-071-3
13. OVCERENCO, N., SADOVEI, L., PAPUC, L., COJOCARU-BOROZAN, M. *Fundamentele Științelor Educației*. Manual universitar. Chișinău, 2014. 446 p. ISBN 978-9975-46-207-5
14. PĂNIȘOARĂ, I.O. *Profesorul de succes. 59 de principii de pedagogie practică*. Iași: Polirom, 2015. 248 p. ISBN 978-973-46-5277-8
15. DOROTHY, L.N., RACHEL, H. *Copiii învață ceea ce trăiesc: educația care însuflă valori*. București: Humanitas, 2008. 177 p. ISBN 978-973-50-2225-9

16. VIGOTSKI, L. *Psihologia artei*. Vol.I. București: Univers, 1973. 380 p.
17. HATTIE, J. *Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori*. București: Trei, 2014. 222 p. ISBN 978-606-719-058-8
18. Legea Educației 1/2011 în România: În: *Monitorul Oficial al României*, 2011, nr.18.
19. Codul Educației al Republicii Moldova, nr.152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.319-324, art.634.

Date despre autor:

Roxana DOROBANȚU-DINA, doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: scoala.iclazarescu1@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-7216-6785

Prezentat la 30.10.2022